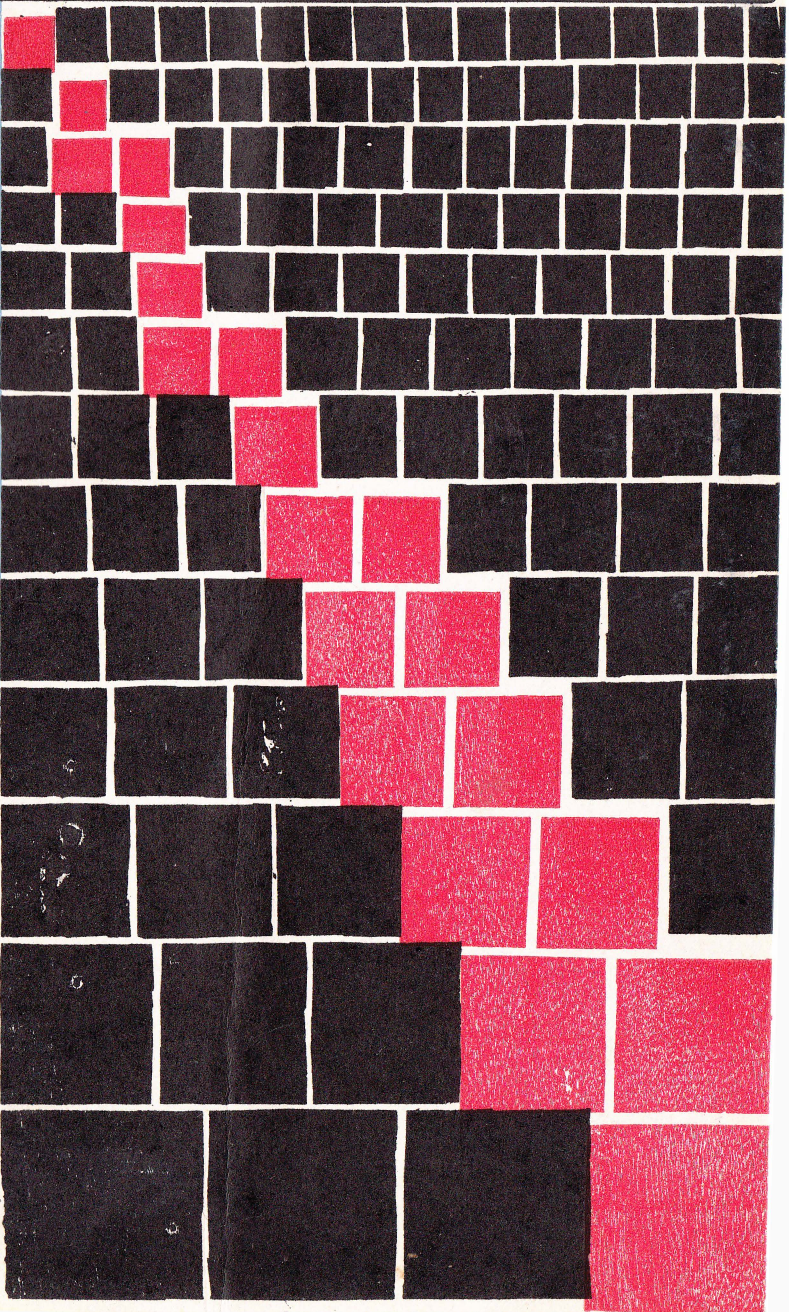
रवि शाक्य, इखाछेँ, यल

योगेन्द्र प्रधान

ताव्भासा

पुस्तकालय प्रकाशन

हा ब़ ला सा

○ योगेन्द्र प्रधान

ने. सं. १०९८ (२०३५)
छापां : ६०० गू
मू : ४.००

ब्याक्क वां च्वमियाके

पिकाक : भ्मी पुस्तकालय, ल्वप ।

धलः पौ

हाब्लासा छपुलु

भाजु योगेन्द्र प्रधानजुया चिनाखँ मुना– 'हाब्लासा' छपुलु स्वयांलि जि खंगु निक्वोखँ च्वय्गु औसर दःगुली जितः तस्सकं लयता वल। जि मनं तुनाथें योगेन्द्रजु अनेक विध्न वाधा लिसें ल्वाल्वां आजु थ्यंकेगु थःगु लँपुइ न्ह्योज्याना दिइगु अजं दःनि– थ्व तस्सकं सन्तोषया खँ खः। खःला छपुलु जक स्वयाः हाब्ला-साया विषये जि छु हे च्वय्फइ, अथेजूसां जितः थथे च्वन– भाजु

योगेन्द्र ह्लापास्वयाः आः आपाःहे सचेत व सम्वेदनशील हाब्-लासाय् च्वंगु छपु छपु दत्तले चिनाखँत हृदयस्पर्शी अले यथार्थ चित्रण । सूर्द्योया जः मथ्यनिगु थासे तकनं कवित थ्यनि धाःगु धात्थें हे खः खनिसा । जुगानजुगनिसें आःतकनं शोषण व पीडां मुक्त मजूपि छापाया मतार दाजुकिजापिनिगु दीन-हीन जीवन, शोषकतय्गु ह्लाति थःगु बुँ लित काय् मफुह्म कान्छा मगर, अले छफुति हिया निति नकतिनि बूह्म मचायात सिमन्टी बँय् भांग्रा छकुति भुनाः त्वःता वने माःह्म मां– थजापिनिगु दयनीय अवस्था पाखे मिखा ब्वय्का स्वय्बले सुयागुजक नुगः खुल्ल ममिनि । आर्थिक नाकावन्दीया प्रतीक छ्यालापुह्लिया छ्वासय् तछ्याना तःगु चाया थलबल, प्वाःछ्गः जायेकेत (थःह्म) आगंद्योनापं मिया नईपि सुल्प्यातय् स्यना भत्तुत, उन्नतिया पंगः जुयाच्वंपि अनेक सुसुत, अले अनेक वाध्यताया धलःपौ थुपिहे खः । थौंया वास्त-विक सत्यता– जवतक थजाःगु कुप्रवृत्ति हांलिसें लिनाः वांछ्वय् फैमखु तवतक व्हीसं सुख सीमखुनि, थ्वनं यथार्थ सत्य खः । त्या-दिखे लीपि लाय्फाकयात, सुल्प्यातय्गु गुनगान यानाः पोंगा पुइपि स्यना भत्तुत दत्तले व्हीगु दे थहाँ वनि मखु धैगु कविया धापू– उकें स्वाउंगु भुतू क्वाकेगु, ख्यूँगु क्वथाय् पाल्चा च्याकेगु, अय्लाया शूरें हालिगु म्ये मन्यंसे अमर शहीद गंगालाल, न्गुयेन ट्राई थें जाःपिनिगु वीरगाथा न्यंकेत गायकतय्त इनाप याना दीगु तस्सकं उचित । शोषित व पीडीत जनताया पक्ष कयाः इमित शोषणं मुक्त यानाः थःगु देयात "मुक्ति क्षेत्र" याय्गु कवियागु कुतः तस्सकं सराहनीय जू– थुगुकथं भाजु योगेन्द्रजुं छह्म साहित्यकारयागु उत्तरदायित्व पूर्ण यानादीगु खनेदु । वय्कःयागु च्वसां च्वापोया दुने सुलांच्वंह्म हाब्लासायात पिलह्वकाः सारा देशे व्हललल थिका बिइ धैगु तःधंगु विश्वास ।

ख्वप–   मा. धौभारी

२०३४।१०।१६

फुजियामाया नुगः ज्वनाः दनिपिं छ सित धायेवं

पोष्टमार्टम याना स्वया
खुसि सिथय् प्वंजायाः चत्तावानाच्वंगु
थःगु लाशयात,
छाय् ?
कथित जिगु मृत्युइ जितः शंका वं ।
छाय् ?
सुनां सी-गा फायेका विइवं हे
सु सित धाइगु खँय् जितः शंका वं ।
ह्मया छगू छगू अङ्ग कियाः स्वःलिसे
लिसः लुइगु जिगु न्ह्योनय् --
पाःया चिकिचाब्यागु लंय्

चुलुया: क्वद:गु मखु
न त छह्म राई वा छह्म लिम्बु
थ:गु खुकुरीया धा: परीक्षा या:गु हे,
जित: ला
"लोहँ दायां खौ दायां ... ..." ह्मितुह्मितुं हे
नमुगलं छ्यानाब्यूगु दु थ्व ह्लातय्,
"यकुंदाला" कासाया दथुइ
गुच्चां कयेका ब्यूगु दु थ्व मिखाय्,
धात्थेंला खुसिइ क्वपवाये ह्:गु जित:
ऋुंमि चिका:
धाये छखें मोहनी ख्यला:।
छाय्?
जि थथे छक: धयावियागु दु
थ्व बोक्साबोक्सीतय्गु पला:या विरोधय्–
"द्वंपा ख: ऋीगु
ल्वहं दुने नं छगू आत्मा खंकेत स्वयेगु,
ल्वहं ला जुइ ल्वहं हे जक
ह्लातय् मुग: मज्वंका
भुतू मक्वाइपिं क्रो ख:सा
छ्यानाविइमा: थ्वैत
ख: तछ्याना:।"
छाय्?
जि छक: थुकथं हालावियागु दु
थ्व किच्चक व किच्कन्यातय्गु मिखाया बिरोधय्–
"श्रृष्टिया मचा–छ्यँय्
मनू फुक्क उत्थें मखु
मनू ला पिल्हुइ छह्म थें छह्म पाका:,

उत्थें जुइगु
व ला यिमिगु कुतः खः,
छ्याकःगु सिपुतिइ
रन्दा छ्यलेसयेकुगुया फल खः,
उकें मात्र आक्सय् थस्वयाः म्वायेगु नं अपराध खः ।
मुगलं च्यूगु ह्लाः
गुच्चां कःगु मिखा घानाः
म्हुतुप्वाः तिइगु नं अपराध खः ।"
जब ज्याभलं थःगु नुगः किया स्वये
ज्वालामूखीया म्हुतुइ
ग्वारागवारा दासि वयाच्वंगु लाभा चिल्लाय्‌दनी–
"जिगु कथित हत्याय्
जिगु कथित मृत्युइ
भूलुखातय्‌सं ह्निनय् हे मिखा कनेत्यंगु दु ।
ह्मय्‌खाया पपू छुनातःपिं ब्वःत ब्वयेत्यंगु दु ।
धात्थेंला ब्छासय् छ्यालापुन्हि मखु
अवसं च्वंगु भुतूया आत्मा द्वँचिनेत्यंगु दु ।
अरे ! जि थेंहे कथित लाशत
थःत थम्हं हे छकः पोष्टमार्टम याना स्वयेभाःगु दु ।
मखुसा एटना अन धात्थें हे लाश जुइ
गन फय् वयाः नं सिमा सनेगु थाय् मदु ।
अन मोनालोआ धात्थें सीक जुइ
गन खुसि खुसि जुयाः वाः वने धाःसां दयां तछ्याये मफु ।
अन फुजियामा धात्थें हे ख्वाउंथिइ
गन मि मि जुयाः ब्वये धाःसां मिजला दने मफु ।

(२०२५-३) (सितु दँ ४/ल्याः २४)

सुनां ज्वनेफु छम्ह दोषी मांयात गन मामं सःतिइ छम्ह सच्चा काय्यात

नसंचा दुस्वये मलाकं हे
छह्म मामं त्वःता थकिइ
म्वाथः छ्कू लायाः
सिमेण्टया ख्वाउँगु फलय्
थःम्ह मचायात ।
व छम्ह मां खः
(सायद छम्ह अपराधि नं)
तर सुनां ज्वनेफु वैत
'छ दोषी' धकाः
गनतक्क छम्ह साहेबी
ब्रेसियर वांच्छयाः
उकुसमकुस दनाच्वनी ।

डाँफे फंगलं मात्त् मायेका:
माहिला मगर
कन्हय् हानं म्हुइमा:गु
न्हू सतकया पिच्चु लँ त्वपुइत
ल्वहंकुचा छ्यानाच्वनी ।

व छम्ह काय् ख:
(सायद छम्ह निर्मोही नं)
तर सुनां धायेफु वैत
'छ थ:गु गामय् हुँ' धका:
गन तक्क वैके थ: बूगु चाय्
सिनाज्या वया: नं
पुवाचा थुनेत ह्ला:पतिचा दिकेगु तक्क नं हक मदु ।

करेण्ट ब्वाँय् वनाच्वंगु तारय्
छग: वल्व यग्गाना: च्याना विइमफुगु
ख्यूँगु ता:ह्वाक:गु लँय्
हकाहक हे
ल्वहँ थें छ्वा:गु ह्लातसं
स्वां छफ्व: काच्कुच् यानाविइ ।

व छफ्व: स्वां ख:
(सायद ह: लद्याये धुंगु नं)
तर सुनां धायेफु वैत
'छ स्यंम्ह' धका:
गनतक्क सगरमाथाया मुलय्
त्वा:देवा दयेकीपिं अरनिकोतय्सं
पारोमत च्याका:
कामदेवीया मूर्ति कियाच्वनी ।

रेष्टूराँया चिपगु ग्लास स्युस्यु
छम्ह् मचा ऋकुक्क न्ह्योवयेकी
थस्वये मलाकं हे
चाराक्क ! ··· ··· न्यतालय् न्याप्तिं बां सिइदइ
छाय् ?
थ्व नं छगू थाय् ख:
गन 'डैडी' व 'मम्मी' या मुलय् च्वना:
छथ्व: मस्त 'मचा–रेल' गया: भृकुटी मण्डप
चाहिला च्वनी ।

ठेल्ला घ्वाघ्वां पचिनय् क्योम्ह छम्ह भरीया
थ:गु म्हुतुइच्वंगु ई कया: घालय् पानाच्वनी,
लिस्वये मलाकं हे
घुईक्क वैत टचाक्सि ध्वाये धुंकी
छाय् ?
थ्वनं छगू थाय् ख:
गन छकू क्वथाय् हे
नया सनूत तँ तँ चिनाच्वनी
मनूया म्हुतु हे फिक्दानी यानातइ
छम्ह मनूया निंतिं ·· ··· ।

उफ् ! छम्ह दोषी मां
उफ् ! छम्ह निर्मोही काय्
उफ् ! छफ्व: चरीत्रहीन स्वां
थुमिगु निंतिं ख: थुमिगु निंतिं
च्च ! रेष्टूराँया मचा
च्च ! ठेल्लाया भरोया

खः थुमिगुर्निति थुमिगुर्निति ··· ···।

अरे ! मंञ्जुश्रीया वरद ह्लातं व्हैवःपिं स्वांत
अरे ! मेची व कालीं पाखुयातःपिं प्रत्येक मत
पूर्वपाखें ह्वलाहःगु अवीरं
छिमित सःतुगु दु फागु म्हितेत
एभ्रेष्ट निसें कयाः
सीतां घ्वाइँकासा म्हितःगु चा-धी तक्क नं
छिमिगु चुप्पाया प्रतिक्षाय् ख्वैच्वंगु दु
ताहाकःगु शरदयार्निति ।
वा, टेबुलं कुतुँवनाः छ्यालब्याल जूगु
रेष्टुराँया ग्लासकुचा जुयाः मखु
नो–ख्वं थाःगु ब्वहःतय्गुर्निति
बँ थिइमनंगु पालितय्गु विरोधय्
छगू सः जुयाः पिज्वैब्यु
वा, थःत थःहे नवयेकाः
गंपः दुने क्वचिनातःगु ध्वग्गी गुन्द्रु जुयाः मखु
मिखा छकः हे·व्हासुलंके मखंकाः
ज्याभः थाका जुइमाःगु ह्लाःतय्गुर्निति
लुसि मज्यःगु पतिया विरोधय्
छगू बः जुयाः पिब्वैब्यु,
छाय् ?
सर्गः ला अन हे जक चक्कनी
गन त्वयेधुंगु व्छमात
छम्ह थें छम्ह उत्थें जुयाः
पाछ्यु छ्यु ब्वीं प्याखं हुलाच्वनी ।

(२०२५-४) (सितु दँ ४/ ल्याः २४)

सुल्प्यातय् स्यना–भतूतय्‌त

सिमां मचाय्क मचाय्कं हे
स्वां ह्वये न्ह्यो कं बुयाविइ
छ्यँगू – देबःयात ध्वंलानाः
हिनुलिइ चुप्पा ननं सँसित सि जुयाः ब्वलनाविइ ।
अथेनं ग्याः–ल्वचं थिइकाः
सुल्प्यातय् स्यना–भतूत लिलिचिली
लुसिकापी तयाः छम्ह सि स्यायेत,
च्वाक्क स्वीगु सिइक सिइकनं
स्वां थ्वये न्ह्यो छपु कं लियेत,

वरू यिपिं
मृत्यु खना: बिस्यू व:म्ह हत्यारां फइगु ह्लाती
'वरदान ल:ह्लायेत छुंछां मालाच्वनो;
वरू यिपिं
स्विँ स्विँ लिकया यंकगु म्वा:गु हि
सुल्प्यातय्‌के दुथंगु स्वस्वं म्वानाच्वनी
फगत फिसलय्‌ थुनेयंकगु सुन्तलामा थें
अथेनं धक्क यिपिं
(ह्लाय्‌ ध्येना: सर्ग: खने थें)
'जि दानी' धका:
थ:त व्छेकुव्छेकुं
ह्लिनय्‌ च्याना: फुइत्यंगु मैन मत थें ।
अथेनं लठ्ठ यिपिं
(अय्‌ला: धका: ल: त्वना: सुलिमं ध्वंलाकाच्वंपिं थें)
'जि पिवा:' धका:
ह्वगंगु भाजंया पगरी पुया:
वाक्ः:गु ब्वीं थंकाच्वंम्ह आलुवा-ख्या:चा थें ।
मक्क यिपिं
'जि सगरमाथाया सन्तान' धका:
मक्क यिपिं
(देग:त लाशथें वाताहाँ च्वंच्वंसां)
'जिगु अरनिकोया देश' धका: ।

अरे ! सुल्प्यातय्‌ स्यना-भतू,
जित: नुग:मछि
छिंपि थ: थम्हं हे छगू उपहास जूगु खना:
बस्‌ छगू उपहास
फगत लत्ताईं व सुकाया मिखाफुसी न्ह्योवयेकुगु खना: ।

(छ्हसु दुहाँवइ छचाक लत्ताई ह्लिवं
छ्हसु ता:पाइ कोलाछि सुका ब्येनेवं)
छिपिं पिवा: ख:
तर स्यूला ?
छिमिगु मिखा क्वं क्वं हे
आकाशनापं त्वाय्‌चिनिपिं वामातय्‌त
दोहँतय्‌सं न्हुयावंगु दु ।
छिपिं सगरमाथाया सन्तान ख:
तर स्यूला ?
छिमिगु हे कुसां कुया:
धलिपतिकं कुमिचातय्‌सं म्ये हा:गु दु ।
छिपिं अरनिकोया देशी ख:
तर स्यूला ?
छिमिगु हे पपू छुना:
आगंद्योत् समुद्र हाचांगाया वंगु दु ।
अरे ! उपहास !
उपहास !! उपहास !!!

छिपिं ल्वगि ?
धात्थें छिमिगु थ्व ल्वे ला ल्वे हे मखु
ख:सा हासा थाना: किसि ख्याइपिं फ्रांकीतय्‌सं
छिमित मोहनी या:गु जक ।
छिपिं नं फ्रंग: ख:

(थन अल्याख नुग: ख्व:पिं फ्रंग:दु
थन अल्याख पप्वी घा:ला:पिं फ्रंग: दु
थन अल्याख सिमां ब्याग:पिं फ्रंग: दु)
ल्वे खना: मग्यास्ये छक: यथ्यें ब्वैब्यु

मेपिं अल्याख ऊंग:तयगु ख्वबि जुया: ।
(मसांकैयागु अवतार कायेगु छुं मखु
बरु ल्वगि जुया: छक: म्वाना स्व
स्या: सह्याये गुलि थाकु)
ल्वे खना: मग्यास्ये छक: मिखा ज्वेप्यूं
सुल्प्यातयत पतिं धस्वाका: ।
घडिया लंगूर थें
यन्त्रया च्यो मजुस्ये छक: तक्क दिनास्व ।
(खि थियाव:ह्म माक:लं थें
ह्ला: चुत्तुचुला: फुइम्वाय्क जिन्दगी)
घालय् मखु
थ:थ:गु न्ह्यपुइ हे छक: चिरफार याना स्व ।
सुल्प्याया चिं क्वत्य:गु छपुछपु नसा
क्येलाक्येला लिकया व्छ,
(सायद हिपाँय् ख्व:गुदइ उकी दुनें
छिंपि स्यनाभतू जुइ मायक)
स्वां थ्वये न्ह्यो कं लिनाव्छ
सँसि, सि, ल्यया:ल्यया: लुसिकापी वलिबिया व्छ ।
खिति च्वतुइक साबुंथानाथें
ह्म याउँया वनो छिमिके अले.
त:फोस्वां हिसिदय्क न्हाय्पं कत्ती मुसुकाइ
'वा खासे…' हालिंपिके अले,
लांथकुस्वां जिगिक्क साप: द्योने प्याखं हुइ
सामाज्याया म्ये हालिंपिके अले,
ओता ह्याउँया वइगु ह्लि
प्यन्हुसां ह्मोंचाइ अले ।

(२०२९-७) (लबु १ - १, १०९३)

म्हगसय् नं छपु स्या-चुपि सुइतं ऊवाबियेत

सीह्म दनावइ धकाः ह्मय् तैतःगु चुपि लुमंकाः मखु
जि थःगु फुसय् छपु स्या-चुपि तयाः द्येना
छाय्‌कि
जि स्यू – मिखा व्हातां चाःवलय् जक मखु
ह्मगसय्‌तक नं जि सुइतं ऊत्रा विइमाःगु दु
सुइगु लाखः पिइमाःगु दु ।
बरु व सुं
मेपिं मखु
व सुं – मचा बूह्म मिसाया दुरुपिपिचाय्
विष ल्ह्वयाबिइपिं ताह्ाःत खः
व सुं – बासं च्वंवःह्म बखुंया पपू
वान्यानाच्वंपिं गुलुभौ खः
व सुं – क्योलुंगा हे छाय् मज्वीमा
खिपः चाय्‌त सनाच्वंपिं छुँत खः
व सुं – मिनःगु छचों म्हुकेत मखु
बाठरूमया ह्लाय्‌कं सिलय्‌त

पालिहे त्वमपूगु पुखुलि

लः थकयाच्वंगु दमकलत खः ।

जिगु चेतना

न्ह्यलं ह्लाकेत स्वै थ्व सु सुतय्सं

जिगु ह्म

जि पिल्ह्वय् माःगु लुखां दुने

सात्तु सालेत स्वै थ्व सु सुतय्सं

फारि बु

जिगु ह्लाती चुप्पा नय्त म्हुतुसि बुइका तःसां

पःक्वः दुने गुर्खलागितय्त स्वै जितः थ्व सु सुंतय्सं ।

सलाई व तुकिचाया दथ्वी

छह्रू गोफय् थुपिं

पालि व बँया दथ्वी

छपु कं थुपिं

पित्याः व मरिया दथ्वी

छगू अनिकाल थुपिं ।

लखय् वाःगु विष थें

तःधंकेत स्वै थःगु संसार थ्व सु सुतय्सं

तर च्यूताः दु जितः–

माथं वंगु नुगःपाय्

थाराथारा गंगु म्हुतुसि दिकाः

कय्कुनाः म्वाय्माःपिं ह्याउँमस्तय्सं

दुरु मखु

लः त्वनेत हे नं विष घुतिनेमाली धकाः

उकिं हे

आः जिगु मिखाय्

गान्धिया सुलचं बुलुइ धुंकल

थ्व सुं सुंया खसुजक स्वैच्वनेत;
जिगु ह्लातय् तुतां स्वया: नं
छ्पु स्या–चुपि माले धुंकल
(ध्याचलय् थ: क्व:दै धका: व: कयांजक मगा:)
ज:ख: कँऊवा:त पाला पाला
थ:त छिगु लं छ्याछ्यां वनेत
थ्व सुं सुंया जंगलय् ।
आखिर जि नं ला सुं ख:
जि सुं जुया: हे म्वाये मास्तिव:
बरु व सुं–
ईन्क्लाब त्व:फ्यूह्म न्ह्या: खुसिया नाराय्
लुकुंबिइह्म निभा: मखु
थ्व सुं सुंतय्गु ख्वात्तु स्ये, ख्यूँगु सर्ग: खुना:
आतां सुथय् दनिगु कुरां थजुइब्यू ।
जि सुं, जित: मूहायेके न्ह्यो सिह्ल ईका:
किग:लं व्छाका: व्छाका: याइगु मानया मोह छाय् ?
जि सुं, जित: थ्व चिडियाघर दुने वांव्छये हइगु
ध्वग्गिगु राशनया बहिखाताय्
सहिछाप तयेगु बाध्यता छाय् ?
जि सुं, जित: थ्व पिनं खग: ग्वैत:गु
क्वथा दुनेया स्वतंत्रताय् मोह छाय् ?
का, प्येंकी भ्वाक्क खग: हे त्व:धुइक
का, प्येंको भ्वाक्क... भ्वाक्क... भ्वाक्क... ।
आहा ! जि पिहाँवयेमा:गु थ्व पिने
आहा ! जि वनेमा:गु थ्व पिने
आहा ! जि दनेमा:गु थ्व पिने,
जि दने थ्व पिनेया प्यदुवातय्

तुति चकंका:
ह्लातय् स्या–चुपि लम्हुया:
थ्वक्क ह्ाले–

अरे ! पुगा:गु लँय् तक नं
लाकांयात ल्वसुके मफुगु तुतिया थुवा:त !
का, ह्ला: ब्यू छिपिं नं वा
घ सुं सुंतय्सं चुइका यंक:गु
छिमिगु समाज्या लितकायेगु थ्व चुपि,
अरे ! घण्टाघर ह्येनानं
सावेल पाछाया जुयेमा:गु ब्वहया थुवा:त !
का, ह्ला: ब्यू छिपिं नं वा
व सुं सुंतय्सं तिका:यंक:गु
छिमिगु च:ति लितकायेगु थ्व चुपि ।
का, ऋवाब्यु व्छास्स ...
थ्व तुसि खुयानैगु वा:या टेबुल ख:
का, ऋवाब्यु व्छास्स ...
फगत ख्वाउँगु भुतू न्ह्योनेजक चिं तइगु
थ्व चित्रगुप्तया फाइल ख:
का, ऋवाब्यु व्छास्स ...
थ्व सुं सुंत सिनानं
सीक जुया: म्वायेत स्वैंपिं म्वा:द्यो ख:
का, ऋवाब्यु व्छास्स ... व्छास्स ... व्छास्स ... ।

अरे ! थ्व चुपि थ्व स्या–चुपि
हि फुति ... हि भ्या: ... ? ? ?
मखु मखु थ्व ला
ह्याउँह्म सूर्यया किच: ख: ।

मुक्तिक्षेत्र व घण्टाघर

बुलुबुलु मिब्वाला पिहाँवैच्वंगु मुक्तिक्षेत्र
थौं थ्व भुगुलुं च्वंच्वंह्म घण्टाघर
कास ! वैके बंदूक छपुजक द:गु जूसा
थ्व ब्लटिन पेपर जुया: दनावैच्वंगु
त:त:जा:गु महलया छातो ह्वगंक कयेकल जुइ
गोलि ध्वाईं ... ध्वाईं ... ।
रानीपुखूलो क्वब्वाना: नं सिइमफुगु
आत्महत्यात खना: विवस चा:सां
ब आसाकुति–
मुक्तिक्षेत्र पम्हुइतिनि
वरु सुनानं
डाईनामाईत तछ्याना: त:प्वा: यानाबिइमा:
थ्व मुक्तिक्षेत्रया म्हुतुप्वा:
ख: थ्व मुक्तिक्षेत्रया म्हुतुप्वा: ।

(२०२९-९) (कुलां-१-१, २०३०)

कथित विकासया न्ह्यपुइ

किलं नया:
प्वा: प्वा: गनेधुंगु शब्दकोषया दथुइ
देगलय् वंगल सिमा बूथें
पला: पला:पतिकं नक्चां न्हू जुइ
थन विकासया अर्थ ।
ह्ला:द्वँलाय् नाया वनाच्वंगु
आइसक्रीम स्वस्वं
आतापुति सुखूचिह्ना·मचा त्वालाहाँ च्वंथें
थ्व विकास विकासंजक त्वपुयाच्वंगु क्षितिजं
सूर्य पिहाँ वये मफया:
थुरथुर खाना: आताहाँ च्वंच्वनेमा:ह्म जिं ।
गुलि अविकसित जिगु परिवेश
थ्व कथित विकासया जुलुसय् ।
ख: धका:
थ्व विकासया सतकय् सही तयेमा:सा
जिगु अपील पौलय्
थुकथं च्वये मास्ति व:
कि जि विकास खनागु दु–

सतार : झापा जिल्लाया छथ्वः शोषित बासिन्दा

सालुस्ये च्वंका: धुलं बँथिला तःह्य सूर्य
सतारया ह्योस्तय् बुया वैच्वंगु सुन्दरीजलय् मोल्हू वइ
नसंचा इलय् हे ।
सतार – छगू जिन्दगी,
जिन्दगी छज्वः गोरूया जिन्दगी किसि न्हुयावंगु पःक्वःया
जिन्दगी ह्लापाया जिन्दगी थौंया ।
सुइगु ह्लातं लाकाहयाः तया बिइफु ?
सतारया क्वापये जाय्क व हदवन्दी दुने तंगु हदवन्दी !
सुइगु घालं सहयाना विइफु !
सतारया म्हछि ल्ह्वयातःगु ताहाःतय्गु विष !
मिखां न्ह्याये मदुगु फारिबुँया दथ्वी वन्दी सतार ।
पिभ्यगः निसें व्छासः वायेहःगु आँय्पातक नं वन्दी सतार !
म्हिगः वन्दी थौं नं वन्दी
द्यःलां पिंतिकाच्वंम्ह द्यः सतार ।
सतार !
छफुति चःतिया छगः अन्न जकसां ब्यु धकाः
परंपरानिसें आः तक्क नं सुइके फ्वना छिमिसं वरदान,
मंत वइके फुत वीर्य
सित पुसा विइगु सामर्थ,
वरु का वरदान छंगु हे वरद ह्लातय्
लाख सूर्य व्छया नं मगाःगु तान्वः
पिहांवइ अले छंके हे ।

(२०२९-१०) (ःहू जः २०३४)

कथित विकासया न्ह्यपुइ

किलं नया:
प्वा: प्वा: गनेधुंगु शब्दकोषया दथुइ
देगलय् वंगल सिमा बूथें
पला: पला:पतिकं नक्चां न्हू जुइ
थन विकासया अर्थ ।
ह्ला:द्वँलाय् नाया वनाच्वंगु
आइसक्रीम स्वस्वं
आतापुति सुखूचिह्न मचा त्वालाहाँ च्वंथें
थ्व विकास विकासंजक त्वपुयाच्वंगु क्षितिजं
सूर्य पिहाँ वये मफया:
थुरथुर खाना: आताहाँ च्वंच्वनेमा:ह्म जिं ।
गुलि अविकसित जिगु परिवेश
थ्व कथित विकासया जुलुसय् ।
ख: धका:
थ्व विकासया सतकय् सही तयेमा:सा
जिगु अपील पौलय्
थुकथं च्वये मास्ति व:
कि जि विकास खनागु दु–

सतार : झापा जिल्लाया छथ्वः शोषित बासिन्दा

सालुस्ये च्वंकाः धुलं बँथिला तःह्म सूर्य
सतारया ह्मोस्तय् बुया वैच्वंगु सुन्दरीजलय् मोल्हू वइ
नसंचा इलय् हे ।
सतार – छगू जिन्दगी,
जिन्दगी छज्वः गोरूया जिन्दगी किसि न्हुयावंगु पःक्वःया
जिन्दगी ह्लापाया जिन्दगी थौंया ।
सुइगु ह्लातं लाकाह्याः तया बिइफु ?
सतारया क्वाफ्ये जायक व हदवन्दी दुने तंगु हदबन्दी !
सुइगु घालं सह्याना बिइफु !
सतारया म्हछि ल्ह्वयातःगु ताहाःतय्गु विष !
मिखां न्ह्याये मदुगु फारिबुँया दथ्वी बन्दी सतार ।
पिम्ह्यगः निसें व्छासः वायेहःगु आँय्पातक नं वन्दी सतार !
म्हिगः वन्दी थौं नं वन्दी
द्यःलां पितिकाच्वंम्ह द्यः सतार ।
सतार !
छफुति चःतिया छगः अन्न जकसां ब्यु धकाः
परंपरानिसें आः तक्क नं सुइके फ्वना छिमिसं वरदान,
मंत वइके फुत वीर्य
सित पुसा विइगु सामर्थ,
वरु का वरदान छंगु हे वरद ह्लातय्
लाख सूर्य व्छया नं मगाःगु तान्वः
पिहांवइ अले छंके हे ।

(२०२९–१०) (ःहू जः २०३४)

सूर्ययात म्हुछिइ फुंपं क्रो ल्याय्म्हतय्सं...

प्वंकूतां प्वक्तांजक जुइमाःपिनिगु बिश्वास मुनाः
थ्वं थुयाः लवः कयाच्वंह्म सुलि–थुवालं
थौं छखाँ छयें दनाच्वंगु दु
तर जगंनिसें धोँलाना ता छाया यंकाच्वंगु
थ्व छयेँया अस्तित्व खनाः जितः ग्यासेंवइ,
सायद कन्हे
वा, पों, निभाःया श्रापं लित्तु लिकाच्वंपि
अल्याख सुकुमवासीत
थ्व छयेँ दुने सासः सासःलं जक कुंकाः
छगू चिहान जुइमालि धकाः ।
ह्यगः च्वबुइ धुंकुगु सिमाया जीवनय्
थौंया थ्व मा–भुस जुइत्येंगु ब्यवस्थां
वसंतयात वह्लः तइ
फगत प्रतिक्षा प्रतिक्षां जक तयेंकाः
[illegible]का तःगु थ्व जिन्दगी

थारिह्म म्येयाके दुरु न्ह्याकेगु आसं
खासः वियाःतइ फगत दुख्यें घयसुकाः
छ व जि=क़ीया अर्थय्
क़्यासिकौ ह्वाइ थ्व सुलि–थुवालं,
फगत खोंगु नोट नंबर तंगु नोट,
जूखालय् फुट्वल जुइ छ व जि=क़ी ।
स्याःचाः क़ी थ्वाक्वपतिरां क़ोत
इकुचाः क़ी चिहान लुमंक्वपतिरां क़ीगु न्ह्योने
मन्ह्यं मन्ह्यं फय् क्वचिनानं तज्याय् मफुगु प्वप्वचा ।
गुलि खसुं त्वपू क़ीगु न्ह्यपुइ !
गुलि लः लः जुयाः न्ह्यानाच्वनी क़ीगु हि !
बरू सुलिमय् वनेमाःगुया बाध्यताय्
सितलामाईयाके तःकै वयेमाःगु इलय्
खोपय् याकाच्वना थः मस्तय्त क़ीसं
(गुलि ध्वां क़ी आःतक्क नं)
सें स्वँ स्वाहाय्‌किपिं गुँखिचात
क़ीगु याकुंप्वालय् सुपिला च्वना नं
ह्मातय् तालं ग्वयाच्वना क़ीसं
(गुलि ध्वाँ क़ी आःतक्क नं)
थौं गुह्लिपुह्लि मखय्‌क न
ख्वाःपाः पुयाच्वना क़ीसं बाध्यताया
बाध्यताया धलः–
पाःलूथाय् जक लः न्ह्यायेमाः धयागु बाध्यता १
न्ह्यावलें शेर हे जक नायो यानातइगु
ईसपया बाखं मेकथं च्वये मफुगु बाध्यता २
गुइं म्हुकथं बुयाःवइच्वंगु योजनातय्‌सं
चुंपाकःचां थें जासिक्येसियात हिस्यानाच्वंगु

मालि त्वालाहाँ स्वयाःच्वनेमाःगु बाध्यता ३
मूयं हे तान्वः सहयाये मफुगु ति–ह्निनय्
मिखा तिस्सिनाः बहःनी धयाःच्वनेमाःगु बाध्यता ४
आदि आदि बाध्यता ५
फगत बाध्यता जक ल्वसुकातःगु म्हुतु
फगत पत्तीजक तयेकातःगु मिखा
फगत गुर्खालौरी जक तयेकातःगु तुति,
थुमिगु छु अर्थ दु, छु अर्थ दु छु अर्थ ... ...
कीगु सासःया छु अर्थ
ता–भतू जुयाः जक म्वायेगु जूसा
कीगु मिखाया छु अर्थ
कानाकानापिच्चा जक ह्यितेगु जूसा ।
थौं कीसं थ्व बाध्यता स्वये मफयाः
मिखाय् अल्कटरा पाना व्छय्
कन्हे कीगु बीर्य कांपि मस्त बुइ
थ्व विश्व मात्र "ख्यूँ ख्यूँ" धकाः
थौं कीसं थ्व बाध्यता हाचांमगाःस्ये
थःगु तुतिया गुर्खालौरिसं तःक्येंका तये
कन्हे लंग्रापि मस्त बुइ
थ्व विश्व मात्र लँ मदुगु बाकः बुँ धकाः
अले, अले कीसं थःगु नागरिकताया दसि–पौलय्
थःगु किपा तिकागुया छु अर्थ ल्यनी ?
वागमतीया सिथय् च्वना नं
छघतु लः त्वनेया निंति
डन्वलाव हालागुया छु अर्थ ल्यनी ?
की कीगु अर्थय् म्वायेत
की कीगु आक्सय् ब्वयेत

क्री क्रीगु लँय् न्ह्या: बनेत
थौं क्रीसं
डाईनामाइट तया: मुइकेमा: थ्व बाध्यता
(जिं स्यू विस्कानिसें पासाच:ह्ल तकं लिपु-लिपु जा:गु भखारीं
थन सायद हे जक बाध्यता तछ्याइ,
क्रीत ला बार व क्यासिनोया फ्लूडलाईट मखु
ख्य: न्येंक खइगु ज: मालाच्वंपिं
नांगा तुतितय्गु पला: मा:गु दु)
थौं क्रीसं
डाईनामाईट तया: मुइकेमा: थ्व बाध्यता
(बाध्यता घय्पुना: गुलि नक्चरा जुया: क्री त्वं वने
हि कया: ल: त्यासा पुली थ्व सुलि थुवालं)
मखुसा, जिन्दगी छक: सिइमानिगुया अर्थ छ्याछ्यां
पामिला तंगु सर्गतं क्वत्येका:
गंकि फ्वनाच्वनेगु अपराध ख:,
घोग्गिगु राशनं थ्वँ थूगु सिइक सिइक नं
म्हुतुइ ई ब्वीका च्वनेगु द्वं ख: ।
ह्लाकं ख:
थिइवं फोताबयेका पुइ फु (वरू ग्याये मज्यू)
ह: मखु
हाग: नापं च्वफुनाबिइमा:
जग फ्यासुगु धराप-छ्यें
हानं मेकथं दना बिइमा:
सूर्ययात म्हूछिइ फुपिं क्री त्यायूह्मतय्सं
थौं थ्व सुलि थुवा:या सुलि
चुंचुंथनेमा: चुं चुं ।

(२०३०-४) (हलिमलि १०९४)

आत्मसमर्पित, ख्वाउँहि न्ह्याकाच्वंपिं मुस्यांप्वा:तयत छ्सः

अरे !

आत्मसमर्पित, ख्वाउँहि न्ह्याकांच्वंपिं मुस्यांप्वा:त !

ख्वाउँहि न्ह्याकाच्वंपिं आत्मसमर्पित मुस्यांप्वा:त !

छिमिगु मिखां लाख मिमल: पम्हुइगु स्वयेत

गुलि आय्बूचा: थ्व युग,

छिमिगु म्हुतुं

मुभँय् तकं सात्तुवंक इनलँकाव – बम तज्याइगु न्यनेत

गुलि हथाय्चा: थ्व युग,

म्होसतियाः छकः क्वस्वयाब्यु थ्व तुंथी
गुलि वाथावाथाकं
छुरछुर सिध्युलंजक त्वपुयाच्वंगु ख्वाःपाः अन,
गुलि वाथावाथाकं
कूचु जक ज्वनाः कंचिदाःगु ल्हाःपा अन,
गुलि वाथावाथाकं
द्वक जक म्हय् दिकाः ह्वगंगु नुगःपा अन,
ई आय्‌बूचाः थौं अन –
गेरवक्स तज्याःगु ट्रक घ्वाघ्वां
ऋसुकाः तयाच्वंपिं यात्रुत खनाः
लँ घाकुचाः थौं अन—
खासाया म्हय् ग्वःतुला
तिसिहिं विकास धुसुन्ह्याःगु खना,
गुलि भाः क्वकाःगु जिन्दगीया अन ।
अथेनं ख्यूँथाय् च्याना बिइमफुपिं अरे, मुस्यांप्वाःत !
मिं थियेका बियानं म्वी मफुगु पडका थें
क्यालेण्डर क्वचायानं न्ह्यलंमचाःगु न्हू-दँ थें
छगू उपहास जुयाः ब्वलनाच्वन छिपिं
ब्लाय्‌कं टिकट न्याये मखंगुया विद्रोह तछ्याना:
फसंपूगु फक्व स्वयेमखंगुया विद्रोह तछ्यानाः
शहीदया हि फुति लःधकाः वस् लः धकाः ...
फगत छगू ग्याच्वः घानाः थःत सुचुका च्वंच्वन,
स्वैतं कने मफुगु मन्त्र घानाः
थः थमं हे वें - हू वयेका च्वंच्वन
थःगु जिन्दगोया भाः क्वकायेके वियाः ।
... ... लँय् ध्वदुइगु प्रत्येक गाः
पंगः खः तुतिया निंति,

ना छ्ं मगु व ल्हाना, हाचांगाया वनिर्पित ।
... ... त्याक: इल्ल द:गु थ्व देश
ख्वा गकुरी कुचाकुचायाना: वांछ्ये मफुगु
नाभदा:गु ल्हा:तयगु थ्व देश
भा छ्गु सुप:हे ताहा जुयाविइफु
आखाख तुतितयत ख्याच्व:बिया: ।
(गा ख्रिमिके थौं अमरसिह ब्वनागु पाठ ?
(गा ख्रिमिके थौं बलभद्र थ्वीकागु पाठ ?
(गा ख्रिमिके थौं गंगा तज्या:गु नुग:पा ?)

\+ \+ \+

ख्याच्व: –
गुलि ग्यात ख्यानायंको वं,
पाग पुइकगु फक –
गुलि स्वयाविल न्ह्यपु चा, नौ यानायंकी वं
ख्रिमगु हि क्रन वरफ वरफ जुइक ।
अरे ! क्चारकुर खुना: पिंहां वा थ्व सम्मोहनया पर्दा
थ्व त्या विवशता कंठ वयेकी
ख्यानाच्वंगु विद्रोह ह्वगंत्वाचाय् प्वंकेगु मखु –
गुल्या,
ख्या:त, उत्पादन जुइगु कारखाना,
याक: खुकुरी
थमिगु अन्तपुरे तछ्यायमा: थ्व बिद्रोह !
ख्वाउँहि न्ह्या:गु मुस्यांप्वा: जुया: मखु
नसा नसापतिकं स्प्रिट स्वथना: म्वायेमा:
ख: स्प्रिट स्वथना: ।

(२०३१-२) (सनिवा १०९४)

छुँयागु परिवेसय् ब्वलनाच्वंपिं कुसितय्गु आक्रमण

घच्चाय्पुस्येच्वंक थौंतल्ये नं क्रीके
था:गा: मदुगु सहनशीलता म्वानाच्वन
छुँया परिवेसय् ब्वलना व:पि कुसियय्सं
थ:गु हि सायेक सायेक नं
म्वाथ:गु छपा: सुखुती ग्व:तुले खना:
क्रीगु लुदं म्वानाच्वन ।
गञ्जिकया: लठुगु क्रीगु चेतना
फय् दुहाँपिहाँ जुये मज्यूगु क्वथादुनेया बिद्रोह क्रीगु,
खंला, ख्वालय् मखु न्यतालय् हाकलं ईका:
थकया वयंगु क्रीगु मर्यादा;
खंला, सुकां चिना: चखुंचा ब्वयेका:
ह्मितिगु कासा- क्रीगु स्वतन्त्रता;
थुलि अप्पो थ्व छुँया परिवेसय्
मर्यादां गुलि मान फइ ?
थुलि अप्पो थ्व कुसितय्गु आक्रमणय्
स्वतन्त्रता गुलि स्वतन्त्र जुइ ?
सके, ब्याक्क थासय्
छुँ, कुसि म्वायेफुगुया अर्थ –
क्रीसं थ:गु ल्हा: ल्हुना: मस्वयानि
वं गुलि यांकया: कयेफु,
क्रोसं थ:गु तुति ल्हुना: मस्वयानि
वं गुलि हाचांगाये फु;

बरकछि, घच्यायपुगु सहनशीलताया सम्मोहनं,
म्वाभःगु संतोषया सम्मोहनं,
थौं थ्व च्वीँ च्वोँपुगु थासय्
स्वः स्वः चःति ब्वया वनिगु थासय्
सगरमाथा चिकुज्वर लुमंकाः
थःगु ह्लाः तुति कचिदायका च्वना
लुसि द्योने कवाज ह्मिताच्वंह्म कुसि
'तिक्क' मिंक स्याना मव्छस्ये
थःगु ग्वालि किचिकिचि यानाः नयाःच्वंह्म
छह्म छुँयात 'म्वाक्क' प्यंका मव्छस्ये ।
अरे ! थौं छपाः म्वाथःसुखुया च्यूताय्
मिम्, वाछ्छाः कुसितय्गु मूल्यांकनय्
क्रीसं थःगु हियात छाय् बह्लः तये ?

\+ \+ \+

सायद, क्रीसं डाल्फ ह्वलय्
छक्रा कुसित सुखुगनी
तर छुँया अस्तित्व ?
थ्व अस्तित्व म्वातले
क्रीगु हिया छु ग्यारेण्टी ?
(हानं हानं कुसि इल्ल दनाःवयेफु)
वा ! छुँ सिइगु वासः (Rat poison) ह्वलय्
क्रीसं थःगु छ्येँया कुं कुलामय्
वरू स्वांपुयाः
कास !
क्रीसं ह्वलागु विष नयाः छुँतय्सं
क्रीगु नसा चिप मयायेमाः ।

(२०३१-६) (नसंभा १३-१, १०९४)

जिगु आज्जु, गन जि थ्यंकेत . . .

सिना वनेगु स्वया: नं मावकुस्येच्वंगु थ्व विश्वासयात वह्र: तया:
थौं गुवलें दिकु मात्या कायेमफैगु
वर्तमानया चक्काय् चाक:लिपंपं ह्मिता: वना
छगू आज्जु घाना: कास ! जिगु नांगागु ह्म
निभालं क्वयक मप्वीमा
ऐ ऐ ऐ : कास ! जिगु ह्ला: तुति कचिदायक
चिकुलां ख्वाउँ मथिइमा
ऐ ऐ ऐ : कास ! आकाश भ्वलुया वागाइवेले
सुपलि क्वे जकसां छकूचा थाय् ल्यनेमा
ऐ ऐ ऐ : कास ! सुकूगंगु आतापुतिया बाध्यताय्
ल: त्वना: दुरुयागु बिल पुले म्वालेमा
ऐ ऐ ऐ : कास ! ... ...
तर, जिगु आज्जु थ्येंकेगु लँ दुच्छी–
खासायात लगाम क्वखाय्का:
विकास सल: गया च्वंगु इलय्
ह्मच्छि अन्तरिक्षयानया विज्ञापन तिका त:पिं
जिगु देशया ठेक्केदारतय्सं
विकासया धल:पती सगरमाथाया नां दर्ता यानात:गु खने,
गमलाय् वा पिना:
समाज्यां हर्षबराईं यायेगु मृगतृष्णां ध्ये ध्ये चुइका त:पिं
कू त:कूया निर्बोध थुवा: त खने,
थ:तहे प्याका तयेमफुपिं वफरा बुंगा: तय्गु नुग:पाय्
ह्मानं ह्मानं ल: पिकायेगु क्रूरतां

अल्याख पम्प ऋवाबिया:

'शोषणरहीत' या ख्वालय् ह्वाकलं इकात:गु खने,
क्षयं नुना यंकाच्वंगु फगत क्वेँ क्वेँ जक ल्यंगु थ्व देया म्हछि
आ:नं अकुपंचरया निंति अल्याख मुलुं तियाच्वंगु खने,
क्यातुंपि कन्हेया अल्याख अरनिको, अमरसिंहपिनिगु म्हुतु जायक
नवहिटलरतय्गु म्ये क्वचिनाच्वंगु खने,
थुकथं जिगु आज्जुया लँ दुच्छि
खा:बाक्कु ह्वला:त:गु खनेवलय्
तुति पिइया वइ,
कस्सिक मिखा तिसिइ मास्ति वइ,
तर –
थौं
मिखा तिस्सिइवं जक देने फैगु जूसा
लाख कुम्भकर्णतय्गु न्ह्यो लाका हये
थौं
तुति मदय्वं जक न्यासि वने म्वालिगु जूसा
लाख चुपि हया: तुति ध्यना व्छय् ।
तर
जि चा:
जि गुलि लिफ:पुला: विस्युं वनेत स्वये
थ्व संगु ग्वाराथें नित्त्न्यूगु ई स्वमलंकुसे
उलि उलि जिगु न्ह्योने
शत्रुं बलात्कार यायेत थस्स: पाय्कात:म्ह कुमारी –
जिगु देशया भविष्य
चिल्लाय् दना हइ
वियागु म्हुतुइ फ्यातफ्यात कना च्वंम्ह ब्यांचियागु आत्मां
जिगु पौरूषताया खापा घाराघारा या:वइ

जि थःत उद्घाटन यायेत स्वये अले –
कन्य जिक्को मिखा तःग्वय्क कनाः
ह्ालें जिक्व सः तस्सः यानाः,
म्हूचिइ जिक्को ह्लाःतय् बःथनाः,

(सायद, थुबले छम्हू मसां - खिचात आय्बूचाइ
जितः लाश यानाः सनां वयेत
सायद थुवले छम्हू घाट वैद्यत आय्बूचाइ
जिगु क्वाःगु सासः च्वापयानाः
मत्येकं अर्धजलय् थ्येना वछ्येत,
तर, जि सिइ मखुनि
हिं वँ थिलातःगु वंताया कुह्लां
इन्क्लाब महातले
ह्मय्खाया पपू छुनाःतःपिं लाख कोतय्सं
आत्महत्या मयाःतले)

सःतय् जि अले –
खाःबाक्कुं लसकुस यानाच्वंगु विकासया लँय्
पलाःछिइ माःपिं अल्याख तुतितय्त
जिगु मिखाय् मिखा तनेत;
जिगु सलय् सः तनेत;
जिगु ह्लाःतय् ह्लाः तनेत;
गुकिं जितः आय्बुक्क पियाच्वंम्ह जिम्ह आजुपाखे
जि न्ह्याःवने फइ –
लखय् सगरमाथा दर्ता याइगु आप्ति ह्लाःत त्वःथुथुं,
गमलाय् वा पिइगु न्ह्यपुत तःछ्याछ्यां
बुंगाःया नुगःपा ह्वखनीगु पम्पत त्वःथुथुं
अकुपंचर याइपिं नवहिटलरतय्गु मृग तृष्णाय् मिँततं।
(२०३२–१) (कुलां १०९७)

| इनाप छम्ह भियतनामियागु

क्षेप्यास्त्रयागु धेंधेंबल्लां ख्यूँसे च्वना वंगु थ्व कुलां,
नकचां बुया वयाच्वंगु उपनिवेषवादं त्वा ह्लाःगु लँत,
नापामं ऊवाब्यूगु भियतनामया घाःत,
एशियाया वाबुँइ चेस म्हितःवःपि दोहँ तय्सं
न्हुया तःगु पुवाचात,
जिगु लुखांपिने
गुल्पा ज्वनाः ऊवाताहाँ दनाच्वंगु इलय्;
जितः,
अय्लाखं ध्येघ्येचूगु म्ये मखु
अय् ! महान गायकत
अल्याख न्गुयेन ट्रवाइतय्गु वाखं न्ये का ब्यु,
लः मखु, गद्धार गुँखिचातय्गु हि घत्घत् त्वंके ब्यु,
'मिह्ल' या देशय् जि थुकथं हे म्वायेमाः।
जिगु हिनुली न्ह्याना च्वंपि अय् ! ज्वालामूखित !
छिपिं दुसुनावनेगु स्वयेमते;
चि मदुगु गंगु छुचुं मरि मखु
गद्धार गुँखिचातय्गु ला चः चफुनाः नके ब्यु –
थ्व भिक्षुं वन्दूक पाछाय् धुंगु देशय्,
मांया दुरुपा मखु
संगीन व बूट ल्वस्वीमाःपिं काचिमस्तय्गु देशय्।
(२०३२-१)

गंगा, छंगु अमर कुतःया लिच्वः

अक्सिजन मगुदु लःया जीवन घानाः च्वनेमाःगु इलय् नं
जिगु ब्याक्क हिनुली छस्वां जुयाच्वंगु सः
गंगा ! छंगु अमर कुतलं
उवले हे नसंचा जुयाः पिदंगु इतिहास स्वयेबेले
थौं, थ्व सः
सगरमाथाया अस्तित्व छस्वां जूथाय् तक्कं
निभाः थें दन्न त्वे माःगु खः;
छक्व हे क्वथा दुने
दाजु श्यामयात हाइसंचो जूथें
किजा रामया चःति लिलाम मजुइ माःगु खः;
अथे नं
नपुंशक गथुतय्गु कोरो ह्लाःया सुचुकुचुं
ब्वलने माःगु क्यवया न्हातिका स्वां–जिगु सः
गंगा ! छंगु कुतः
थौं तक्क नं
सब्वु चान्हय् जेल थ्वक्क
खवर्दारी हालेमाःगु कैदीतय्गु म्हुतु जुयाः
म्वाना च्वने माःगु स्वयेबेले
प्रत्येक नसंचा
बारूड जुयाः मुइ माःगु दु;
भाजंया संकीर्ण घेरा हाचांगाया
कःनि थें मुइ माःगु दु ।
(२०३३-२)

खालु नं चाकु धकाः म्वाय् मालिबेले

लँ दुच्छि न्ह्यपुया वासा लायाः
खालि गुँ खिचातय्‌गु जक लसकुस जुइगु
थ्व राष्ट्रिय निकुञ्जय्‌ः—
थ्ववक्तांगु छ्योंतय्‌सं ख्यें-सगं काःगु समाचार
जिगु दे न्ह्योज्याःगुया दसिपौ जुया दँ वइबेले;
क्यालेण्डरया पौ फातापूगुया लिच्वःकथं जक
जिगु देया भविष्य नवीनकरण जुइगु स्वयेबेले;
पवित्र बागमती दथ्वीतयाः
निगू सिइसं शहरया दक्व खि-चो
द्वचिना वनिगु स्वयेबेले;
येच्चुगु लखय् लालकाय् मखनाः
अल्याख असला न्यात फिसलय् फाताफाता पुलाः
समुद्रयात सराः वियाच्वंगु स्वयेबेले
सल्लाघारी, छ्यों क्वेलाकाः यतय्‌प्येतय् गायाच्वंपिं लाप्चातय्‌सं
थ्व खाइगु सत्ययात ल्हापाथानाः समर्थन याइबेले
जिगु मिखां न्ह्याय्‌दक्व
ल्याय्‌म्हो आतमतय्‌त सःतय् मास्तिवइः—
अय्, शहीद सिनाः सना वनाच्वंपिं गुथ्यारत !
मखंला, क्रीगु न्ह्योने मृत्यु क्रन सशक्त;
गन वाचिदाया च्वन क्रीगु व चेतना
न्हंकेत दनिगु मसांया अस्तित्व,
ल्यूल्यू वंतले सीम्ह न्ह्योने तयाः

मृत्युंजय क्री गथे ज्वी फइ,
न्ह्यपु छगलं मरफिनय् स्वथना:
सचेत धका: गथे म्वाय् फइ,
सिक्ये थें गंप दुने
वा उरेजूगु पेट्रोल थें मिशिन पिने
छुं खया: नं छुं मखु थें
छुं खना: नं छुं मखं थें
यातांप्यांतां दे तंपि थें
थ्व निकुञ्जया विवसताय्
बाइं बाइं तुंदा:गु लु (दृश्य)
त्वालाहाँ त्वालाहाँ, आताहाँ आताहाँ
मिखा निगलं जक तिका कयां
क्रीत शहीदं ब्यूगु इन्लकब
वज्रं थें गन क:वने फइ ?
थँ वरू थ:त प्याकुंति न्याका:
विघ्न यायेत उगु लसकुस;
ल्ह्वँ, तप्येंकि थ:गु ह्ला:त
क्रयारकुर खुयेत उगु दसिपौ;
या तयार गुप्तां मग्यास्ये
कय्की लाप्चा कुतुंवयेक प्यात्त;
निर्माण जुइ अले भविष्य क्रीगु
क्रीगु यानालि थ्व वर्तमान,
लुबुँ वहबुँ निखे सिथं अले
अनियाइ शुद्धगु न्ह्या: खुसियात
छाय् महाली अले सक्कलि डांफे उमंगं
क्रीगु हि च:तिया निकुञ्ज खना: ।

(२०३४-७) (वज्र १०९८)

गुपचुप समुद्रया म्हय् किसिदम्बः

थौं जि खना गुलिखे मनूत
फगत जितः भिंकितिनि धयागु
विश्वासया सिरिंज ल्वसुके बियाः
कँथुप्वालं वाःमचायेक फसय् ब्वैच्वंगु धू–कण स्वथनाः
थःगु प्वाः थनाच्वन फुस्लु धक्काः ततं ।
खनं+(तनिगु) व–(लिकाइगु) ल्याःचाः दुह्नाँ मवंगु
न्ह्यपुयात फुरुङ्ग यानाः
मिखाय् मोती-बिन्दु तछ्याये फैगु मृग-तृष्णा ब्येकुंच्यानाः
ह्लासय् खाःमदुगु सुलचं क्वखाय्के बियाः
मुसुकाया च्वन सिंन्हाय् म्वाकुम्वाकुं ।
थ्व अभिनय मखु, खः यथार्थ;
पत्याः मजूसा
क्वें प्वालं सूर्द्यो कुतुं वया नं
द्यो ख्यूं नि धकाः व्छालिसुखुं त्वपुयाः
थःथमं मनकथा ल्हानाच्वंपि
जिगु देया अल्याख गांवासीतय्गु न्हाय्पं दुने स्व–
बः बः देतनाः च्वंगु दु ह्लाय्पं प्वीं सःहे ताय् मदयेक,
पाखा बुं प्यपुना च्वंगु
तुंति पालिया तप्यंगु रेखात क्वग्येलाः स्व–
किचिकिचि कह्लःतय्सं हुयायेंका च्वंगु दु
यिमिगु भाग्य रेखाया अस्तित्व,
ह्मच्छि तिकिनंगु चःति

थ्यपुना च्वंगु भोटों सुरक्षाया नामय्
चुसेयानाच्वंगु दु श्रमया अस्तित्व हिस्याना:,
चेतनाया म्ह त्वपुइक बँथिलात:गु दु
फुस्लुगु पवित्रताया सौ ल्वाक्छ्याना:,
ल: मखु, इज्जतय् लुफिहाना: पिहाँ:वगु न्हासितया: सौ बाली ।

थुलिहे मखा थौं जिगु गां निर्वोध, पवित्र, सरल धका:
विभूषणं छाय्प्यूगु विज्ञापनया लब: !
जिगु गां 'शान्त' धका: न्हि, खै ल्वाक्छ्याना:
शान्तिया म्होस्तय् तिका: त:गु स्वां–सिन्ह: ।
कुचाल आ:ला– –
तिन्हिनेया निभालं लाय्बुइका:
जिगु देया दे-थुवा:तय्त न्ह्योया खोरय् स्वथना तयेकेगु;
फगत फुस्लु धक्का:या क्रमय्
निर्वोध, सरलता लिलाम याका च्वनेगु;
उकुस मुकुस स्या: घा: चिच्याय् दंगु भ्वखा
कथित 'शान्त' या सेफय् स्वथंकेगु । ... ...
थौं ई पाकय् ज्वी धुंकल
लखय् गौरवताया म्ये च्वइगु कुतलय् न्हि दाया: ।
थौं ई आय्बुचाये धुंकल
मिखाग्व: पतिकं ख्वबि मखु वरु स्वयेत मिब्वाला ।
वा, लसकुल दु–
सुनां जिम्ह निर्दोध-देथुवा:तय्गु नुग:पाय् चेतनाया मिखा किइ
कथित शान्तिया ह्मय् दाग–मत च्याका:;
वा, लसकुस दु–
मुनां थ्व ईया ह्लिदा:गु घा: अप्रेशनं सिच्चुकी
गुपचुप समुद्रया ह्मय् किसिदम्व: थना: ।
(२०३४-६)

पाल्चा च्याके हे मा:सा

दुरु ल्वहँया थाँ न्ह्योने
वा ह्लाय्कनं जक चा:हुयेका त:गु क्वथा दुने
सितिकं पाल्चा च्याकां छुयाये पासा !
छाय्कि अन दुने खनेदैगु फुक्क किपालुं
छंगु मिखा तिरिमिरि कनी ।
सके, सहयाये थाकुक्क लिच्व: दना वइगु
ज:या रेखातय्सं
छंत कां याना बिइ ।
वरु वा (पाल्चा च्याकेहे मा:सा)
थ्व ख्यूँगु क्वथा दुने
गन अंग:तय् प्वाथाय् दु
सर्दि याना: यिमिगु ह्मय् छ्येँगू तज्या:
पिच्चु मजु अले फुसफुस लिगं लिहाँ व:गुलिं
तिरिमिरि धायेक किपालु क्येनेगु औकात मदु;
ख: थुजोथाय् हे च्याकी पाल्चा–
थ्व अंग:तय्सं
गुलि न्ह्यै पुक्क सास: ह्लाना:
ज:या रेखात घुतिका च्छै
कन्हे थ: थ: हे नं ज:या मुहान जुया: ।
छंगु मिखा कां जुइगुया पलेसा
जल्ल थिइ हिरा जुया: ।

(२०३४-७) (ह्य.पा: १०१८)

भियतनामया लिच्वय् एभरेष्ट

जव भियतकंगतय्सं
दा-नाङयात घय्पूगु सूचं न्यने,
नुगलय् लय्ता दनी-
थ्व धरती
सूर्यं सुथः प्वंकाः ब्युस्येंली
सुपाँय् जकं
गुलि धकिं जुयाः म्वाये फइः
हाईपोङया न्याचातय्सं
माक्षीतय्त धोंलाःगुया दसि-पौ
आकाश छकुतिं तिका ब्युसेंली
क्षीसं छकः
मिखा जक उलेमाः
थ्व एभरेष्ट जकं
गथे सुं क द्यं नी-
ह्याछि पिने भुनाः च्वापः गाः
ह्याछि दुने कुनाः हाक्लासा ।
(२०३४-६)

'हाब्लासा' जि खना कथं

– माणिकलाल श्रेष्ठ

नेपाल भाषाया विभिन्न पत्रपत्रिकाय्, खास यानाः सितु पत्रिकाय् पिहाँ वःगु कविताल ब्वनाः ब्वमिपिंसं छम्ह गावकं प्रतिभा दुम्ह कवि धकाः म्हसीकेधुंकूम्ह कवि योगेन्द्र प्रधानयात "गाजलं दाःगु चा' कविता संग्रहया माध्यमं छम्ह "न्हू- कविता" या च्वमि धकाः बांलाक हे म्हसिइके धुंकूगु खः। आः 'हाब्लासा' या प्रकाशनं थ्व धारणायात (वय्‌कः न्हू- कविता' या च्वमि धयागु धारणायात) बांलाक हे बल्लातुका बिइ।

वय्‌कःया कवितायात 'न्हू-कविता' धकाः नां छुनागु न्हूगु प्रवाह वा न्हू बिचारधारा हःगु वा थौंया जनताया आकांक्षाया प्रतिनिधित्व याइम्ह कवि धयागु अर्थे मखु, (थ्व गुण वय्‌कःया कविताय् मदुगु ला मखु) बरु 'न्हू' व कविता निगू शब्दयात '–' चिन्हं गथि चिकाः 'न्हू-कविता' धयागु शब्द छ्यलागु खः, मतलब द्वलंदो न्ह्योनिसें या परम्परा कथं न्ह्याज्यानाच्वंगु कविता नांया विधाय् न्हू-धाः जुइक, विधाया रूप हे छुं भति हिउगुलि कविता जकं धयां मगानाः न्हू- कविता धाये माःगु विश्वया विभिन्न देशया साहित्ये झिगुंगूगु शताब्दीया अन्त व नीगूगु शताब्दीया शुरुइ विकास जूगु 'मडर्न-प्वेट्री', 'आधुनिक-कविता' वा 'न्हू-कविता' अन्तर्गत वय्‌कःया कविता लाः।

यूरोपया साहित्य समालोचना क्षेत्रय् 'न्हू-कविता' धायेवं हे कल्पनाया ढङ्ग वा विचारधाराया प्रवाहसिकं अभिव्यक्तिया न्हूगु धकाः सामान्य रूपं थुइकी। थीथाय् 'न्हू-कविता' धयागु शब्द विभिन्न अर्थे छ्यला च्वंगुलि विभिन्न मनुखं विभिन्न अर्थ थुइके फु। 'नःलि' कविता मुना व समालोचक काशीनाथ तमोटजुं सम्पादन याना दीगु "आधुनिक कविता"य्

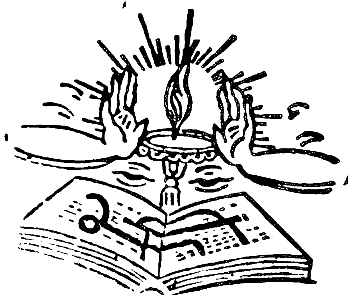
मं थःगु समकालीन कवियाः कवितायात आधुनिक कविता धयातःगु दु । थ्व हे कारणं यानाः योगेन्द्र प्रधानया कवितायात ' न्हू-कविता ' धयागु अर्थ थुलि ताहाकः व्याख्या याये मा:गु खः । पश्चिम यूरोपया आपालं देशे झिगुंगूगु शताब्दीया अन्तपाखे वःगु, एशियाय् जापाने वयासिकं न्ह्योहे पिदने धुंकूगु, तर दक्षिण एशियाया भारत, पाकिस्तान, बाङ्गला देशया साहित्ये अंग्रेजी साहित्यया प्रभावं तिनि वःगु, नेपाले वया नं लिपातिनि दुहाँ वःगु " प्रतीकात्मक अभिव्यक्ति " हे मूल विशेषता जुयाच्वंगु न्हू-कविता योगेन्द्र प्रधानया ' हाब्लासा ' संग्रह खः ।

तर नेपाल भाषा कविता-ख्यः या न्हू-कविता बांलाक अध्ययन याना स्वयेब्यले अंग्रेजी कविताय् थें प्रवाहया विभिन्नता दयाः " प्रतीकात्मक अभिव्यक्ति " छता हे जक मंकाः रूप जूगुलि प्रतीकं अभिव्यक्ति यायेगु यात हे आधुनिक कविता धाये मा:गु स्थिति झीगु न्हू-कविताय् मदु । अफ नेपालया हे दुने विकास जूगु नेपाली भाषाया आधुनिक कविताय् थें नैराश्यं जा:गु वर्तमानया मान्यताया अस्विकृति वयनाः भविष्ये आस्था मतयेगु व अराजकतावादी व्यक्तिवादी प्रवृत्ति नेपाल भाषाया न्हू-कविताया बहुसंख्यक कविताया रूप मखु । प्रतीकया माध्यमं अभिव्यक्तिया नापं कविताय् छ्यलेगु उपमा व किपा (imagery) या मौलिकता, विषयवस्तु जन जीवनलिसे सत्तीगु स्वापू दुगु, बहुसंख्यक जनताया आकांक्षाया प्रतिविम्ब यायेगु विचारधारा व स्वाधीनताया निम्ति राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय संघर्षया समर्थन थौंया नेपाल भाषाया न्हू-कविताया मूल स्वरूप खः, थ्व स्वरूपया बांलाक प्रतिनिधित्व योगेन्द्र प्रधानया "हाब्लासा" यानाच्वंगु दु ।

नेपाल भाषाया न्हू-कविताया मेमेपिं कविपिं लिसे आपालं खंय् मंकाः जुयाः नं योगेन्द्र जुया ' हाब्लासा ' संग्रहया छता निता विशेषता जि खना । न्हू-कविताय् अभिव्यक्ति प्रतीकया माध्यमं जुइगुलि प्रतीक व किपा छ्यलेब्यले फक्को मौलिक यायेगु कुतले ज्ञान, विज्ञान, राजनीति, पौराणिक बाखं विभिन्न क्षेत्रं किपा त्यासा कयाः छ्यलेब्यले न्हू-कविताय्

प्रतीक व किपा थुइके मफयेक थाकुइगु, व अभिव्यक्ति तस्सकं क्लिष्ट जुइ यो, योगेन्द्रया 'हाब्लासा' कविताय् थथे मजू । नेपाल भाषाभाषी नेवाः जातीया संस्कृति, नेपालया ऐतिहासिक परम्परा, विश्वया प्रगतिशील राजनैतिक आन्दोलनया सामान्य ज्ञान दयेव 'हाबलासा'य् च्वंगु कविता थुइके फु ।

मेगु खं, नेपाल भाषा कविताया क्षेत्रे पश्चिमी कविताया प्रभाव लाःव्यले शुरूइ खने दुगु रोमान्टिक प्रवाह अर्थात् कल्पना च्वन्ह्याना: व्वया बनीव्यले वास्तविकतां यक्को तापाइगु रोमानिवादी लच्चं "हाब्लासा" मुक्त खने दु । अले 'हाबलासा' कविता संग्रहं ब्यना च्वंगु दकले तःधंगु खं ला छु धाःसां कवि योगेन्द्र प्रधानया कविता रूप (form) या दृष्टि न्हू–कविता खःसा, विचारधारात्मक प्रवाह कथं प्रगतिवादी कविता खः । हानं, मभि मनिया विरोध यायेवं, परम्परागत मान्यतायात हाकुतेनेवं हे जक प्रगतिवादी जुइमखु । समाजया मभि मनि खनाः जीवनप्रति हे विरक्ति हःसा पलायानवादी जुइ । सच्चा प्रगतिवाद जनपक्षीय जुइ, जनपक्षीय साहित्यं जनताय् आस्था तइ, जनताया अपार शक्ति दु, समाज व प्रकृति हिले फुपि जनता खः, थःगु भविष्य थम्हं दयेके फुपि जनता खः धकाः विश्वास ज्वनी । मभि मनिया विरोधे छ्पः जुयाः मभि मनियात लिना व्छयेगु प्रेरणा व भविष्ये आस्था तयेगु सन्देश बिइम्ह कवि प्रगतिवादी खः । "स्वां थ्वयेन्ह्यो कं लिना व्छ" धकाः आह्वान यासे "ओता ह्याउँया वइगु" उज्ज्वल विश्वास कवि योगेन्द्र प्रधानयाके दु । "माथं वंगु नुगः पाय् थारा थारा गंगु म्हुतुसि दिकाः कय्कुनाः म्वाय् माःपि मस्तय्सं" विष घुतिने मालीगु स्थिति दुसां उंकि पिहाँ वनेगु लँपु कवि खं । 'हाब्लासा' संग्रहया प्रत्येक कविताय् थौंया खिउँगु वातावरण व हाकु सुपाँय्, खिउँगु चाया चित्रण दुसां कन्हय्या सुथया ह्याउँ निभाःया जः कवि ब्यना हे च्वंगु दु । 'हाबलासा' कविता मुना प्रगतिवादी न्हू–कविता खः, अभिव्यक्तिइ न्हू–कविता, विचारधाराय् प्रगतिवादी । ○

गनं गनं 'लूसः' लुया वःथें ब्यूगु 'छगू दिप छगू लाश' छ्वया: वःगु छं किचः जकः खःसा थौं 'हाब्लासा' त्वयेके खंगुलिं पिकाकयात तःधंगु उत्साहं पाच्युंगु दु।

ह्याउँनिभाः लुयाःवये न्ह्यो ब्यूगु आवसय् हाब्लासा वा पल्पसा छकः पिलिक्क थीबले नं अन्धकार पट्टा मदय्क बिस्यूं वनी। जिमिस मतिइ तयार्थें सकल जनतां नं थुकियात नालाः काल धाःसा पिकाकया थुगु पलाः थासय् हे लाःगु वाः ताय्के।

'हाब्लासा' त्वयेकेत च्वमिजुं थःगु चिनाखँ छपुचः पिकाकयात लःल्ह्लाना ब्यूथें थःथःगु मन्तव्य बियाब्यूपिं मा. धौभारीजु व प्रो. माणिकलाल श्रेष्ठ जुप्रति पिकाकपाखें धन्यवाद देछाया। थथेंतुं हाब्लासायात सफूया रूपय् पिब्वेत थासाया ज्याखँय् ग्वाहालि यानाब्यूम्ह भाजु पद्मरत्न तुलाधरयात धन्यवाद मब्युसे गथे च्वने। अले, हाब्लासा त्वयेकेगु ज्याय् फुथें चाःथें ग्वाहालि थेंका ब्यूपिं सकसितं नं पिकाकपाखें धन्यवाद देछाये।

—पिकाक

मदन प्रिटिंग प्रेस, असं, बालकुमारी, ये